

Arweiniad atodol:

arolygu presenoldeb

Hydref 2023

Diben Estyn yw arolygu ansawdd a safonau mewn addysg a hyfforddiant yng Nghymru. Mae Estyn yn gyfrifol am arolygu:

- ▲ ysgolion a lleoliadau meithrin a gynhelir gan, neu sy'n cael eu hariannu gan, awdurdodau lleol
- ▲ ysgolion cynradd
- ▲ ysgolion uwchradd
- ▲ ysgolion pob oed
- ▲ ysgolion arbennig
- ▲ unedau cyfeirio disgyblion
- ▲ ysgolion annibynnol
- ▲ addysg bellach
- ▲ colegau arbenigol annibynnol
- ▲ dysgu oedolion yn y gymuned
- ▲ gwasanaethau addysg llywodraeth leol ar gyfer plant a phobl ifanc
- ▲ addysg a hyfforddiant athrawon
- ▲ Cymraeg i oedolion
- ▲ dysgu yn y gwaith
- ▲ dysgu yn y sector cyfiawnder

Mae Estyn hefyd:

- ▲ yn adrodd i Senedd Cymru ac yn rhoi cyngor ar ansawdd a safonau mewn addysg a hyfforddiant yng Nghymru i Lywodraeth Cymru ac eraill
- ▲ yn cyhoeddi achosion o arfer dda yn seiliedig ar dystiolaeth arolygu

Cymerwyd pob rhagofal posibl i sicrhau bod y wybodaeth yn y ddogfen hon yn gywir adeg ei chyhoeddi. Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau neu sylwadau ynglŷn â'r ddogfen hon / cyhoeddiad hwn at:

Yr Adran Gyhoeddiadau

Estyn

Llys Angor

Heol Keen

Caerdydd

CF24 5JW neu drwy anfon e-bost at cyhoeddiadau@estyn.llyw.cymru

Mae'r cyhoeddiad hwn a chyhoeddiadau eraill gan Estyn ar gael ar ein gwefan:

www.estyn.llyw.cymru

Cyfieithwyd y ddogfen hon gan Trosol (Saesneg i Gymraeg).

© Hawlfraint y Goron 2023: Gellir aildddefnyddio'r adroddiad hwn yn ddi-dâl mewn unrhyw fformat neu gyfrwng ar yr amod y caiff ei aildddefnyddio'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint y Goron a rhaid nodi teitl y ddogfen / cyhoeddiad penodol.

Beth yw'r diben?

Mae hwn yn rhoi mwy o arweiniad i arolygwyr ei ddefnyddio ochr yn ochr ag arweiniad y sector ar gyfer arolygu

Ar gyfer pwy mae wedi'i fwriadu?

Ysgolion a gynhelir ac ysgolion annibynnol

Pryd y dylid dechrau defnyddio'r arweiniad?

Medi 2023

Cynnwys**Tudalen**

Arweiniad atodol	1
Cyflwyniad	2
Gwybodaeth gefndir	4
Cwestiynau i'w gofyn i staff	6

Arweiniad atodol

Mae ein harweiniad arolygu yn esbonio Beth rydym yn ei arolygu a Sut rydym yn arolygu. Fodd bynnag, rydym hefyd yn llunio arweiniad atodol i helpu arolygwyr i ystyried agweddau penodol ar addysg a hyfforddiant ymhellach.

Mae'r dogfennau arweiniad atodol yn amlinellu egwyddorion, ystyriaethau ac adnoddau allweddol ar gyfer arolygwyr. Maent yn ymwneud â phob sector sy'n cael ei arolygu gan Estyn, oni bai eu bod yn datgan eu bod ar gyfer sector penodol. Maent yn ehangu ar agweddau penodol ar addysg / hyfforddiant (e.e. arolygu llythrennedd) neu ar ffyrdd o gynnal arolygiadau (e.e. defnyddio teithiau dysgu) neu drefniadau arolygu penodol (e.e. arweiniad ar arolygu ysgolion eglwys).

Nid nod y dogfennau arweiniad atodol yw bod yn gynhwysfawr. Nid yw'n ofynnol i arolygwyr weithio trwyddynt yn drylwyr wrth ymdrin ag unrhyw agwedd benodol ar arolygiad. Fodd bynnag, gallent fod yn ddefnyddiol i arolygwyr wrth ymateb i gwestiynau penodol sy'n dod i'r amlwg yn ystod arolygiadau neu pan fyddant yn dymuno myfyrio neu ymchwilio ymhellach.

Gallai'r dogfennau arweiniad atodol helpu darparwyr i ennill dealltwriaeth o drefniadau arolygu Estyn. Hefyd, gallant fod yn fuddiol i ddarparwyr wrth werthuso agweddau penodol ar eu darpariaeth eu hunain.

Mae ein gwaith arolygu wedi'i seilio ar yr egwyddorion canlynol:

- Bydd arolygwyr yn arolygu gyda meddylfryd gadarnhaol i sicrhau bod y staff ym mhob darparwr yn cael y profiad dysgu proffesiynol gorau posibl
- Bydd arolygwyr yn defnyddio ymagwedd at arolygu sy'n canolbwyntio ar y dysgwr
- Bydd arolygwyr bob amser yn canolbwyntio'n gryf ar ansawdd yr addysgu a'r dysgu
- Bydd arolygwyr yn chwilio am arfer arloesol dra ystyriol
- Bydd arolygwyr yn teilwra'r gweithgareddau arolygu yn unol â'r amgylchiadau ym mhob darparwr cyhyd ag y bo modd
- Bydd arolygwyr yn hyblyg ac ymatebol i ganfyddiadau sy'n dod i'r amlwg, a byddant yn defnyddio'r amrywiaeth gynyddol o offer ac ymagweddau arolygu sydd ar gael
- Bydd arolygwyr yn ystyried popeth yn y fframwaith arolygu, ond byddant ond yn adrodd ar y cryfderau a'r gwendidau allweddol ym mhob darparwr

Cyflwyniad

O dan y fframwaith arolygu ar gyfer Medi 2023, o dan faes arolygu 2, **dylai arolygwyr adrodd ar bresenoldeb pob un o'r disgyblion, gan gynnwys y rhai sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim**. Mae hyn yn newid pwysig o 2021-2022 lle na wnaethom adrodd ar bresenoldeb oherwydd pandemig COVID-19.

O fis Medi 2023, dylai arolygwyr adrodd ar bresenoldeb ym mhob adroddiad arolygu.

Yn eu tystiolaeth ategol, dylai arolygwyr bob amser ystyried:

- nifer y disgyblion sydd â chyfraddau presenoldeb ymhell islaw rhai eraill yn yr ysgol, yn enwedig y rhai â chyfraddau presenoldeb islaw 80% o fis Medi 2022
- cyfraddau presenoldeb grwpiau penodol o ddisgyblion o gymharu â gweddill yr ysgol, fel disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim neu ddisgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol
- cyfraddau presenoldeb cymharol ar gyfer grwpiau blwyddyn ar draws yr ysgol
- p'un a yw disgyblion yn cyrraedd yr ysgol a gwersi yn brydlon
- p'un a yw unrhyw ddiffyg mewn presenoldeb yn effeithio ar safonau disgyblion neu grwpiau o ddisgyblion, gan ofalu i beidio â dim ond awgrymu achos yn sgil cydberthyniad

Dylai arolygwyr bob amser ystyried cyd-destun unigol yr ysgol, ac effaith COVID-19 ar gymuned yr ysgol a'r effaith ddilynol ar bresenoldeb.

Hefyd, dylai arolygwyr ystyried unrhyw wybodaeth ychwanegol a ddarperir gan yr ysgol, gan gynnwys eu data diweddaraf ar bresenoldeb. Dylent ystyried unrhyw ddadansoddiad a wnaed gan ysgolion i nodi ffactorau lliniarol a allai effeithio ar gyfraddau presenoldeb cyffredinol. Er enghraifft, cyfran uchel o ddisgyblion ag anghenion meddygol difrifol y mae angen iddynt fynychu apwyntiadau ysbyty rheolaidd neu gael amser gartref. Dylai arolygwyr ddefnyddio cyfarfodydd â disgyblion i fynd ar drywydd unrhyw gwestiynau sy'n dod i'r amlwg yn gysylltiedig â phresenoldeb, fel cael amcan o b'un a yw disgyblion yn deall canlyniadau presenoldeb gwael.

Er bod data cenedlaethol yn darparu cyd-destun i ystyried cyfraddau presenoldeb ysgol, ni ddylai arolygwyr gael eu dylanwadu'n ormodol gan gymariaethau â chyfraddau presenoldeb cenedlaethol gan fod y cyfraddau hyn yn llawer is na lefelau cyn y pandemig.

Bydd darpariaeth yr ysgol i gefnogi presenoldeb yn parhau i gael ei hystyried, gan adrodd amdani o dan feysydd arolygu 4 a 5. Nid yw adrannau'r fframwaith arolygu ar gyfer MA4 a MA5 yn ymwneud â phresenoldeb wedi newid, ar y cyfan, o 2021-2022. **Mae'n bwysig fod arolygwyr yn ystyried pa mor llwyddiannus y mae'r ysgol yn hyrwyddo presenoldeb da, yn dadansoddi problemau presenoldeb ac yn mynd i'r afael ag absenoldeb parhaus.**

Yn eu tystiolaeth ategol, dylai arolygwyr bob amser ystyried:

- Pa mor dda y mae arweinwyr yn gwerthuso ac yn cynllunio ar gyfer gwella presenoldeb disgyblion
- Effaith gwaith yr ysgol i wella presenoldeb
- Pa mor dda y mae'r ysgol yn gweithio gyda'r gymuned i wella presenoldeb
- Pa mor dda y mae'r ysgol yn cofnodi ac yn dadansoddi ac yn ymateb i gyfraddau presenoldeb disgyblion
- Pa mor dda mae arweinwyr yn targedu ac yn defnyddio adnoddau i wella presenoldeb

Gwybodaeth gefndir

Presenoldeb cyffredinol yn 2022-2023

Mae'r ffigurau a nodir isod ar gyfer y sector uwchradd yn ddata sydd wedi cael ei gasglu a'i wirio yn genedlaethol. Fodd bynnag, mae'n bwysig nodi mai'r ffigurau eraill yw'r data heb ei wirio o gasgliad wythnosol Llywodraeth Cymru o ddata presenoldeb ar ôl y pandemig.

Yn 2022-2023, nid oedd unrhyw gyfyngiadau a rheoliadau ar waith ar gyfer rheoli lledaeniad Covid-19, er bod disgyblion yn absennol o hyd ar adegau oherwydd y salwch. Mae hyn yn wahanol i'r achos yn 2021-2022 pan roedd cyfyngiadau a rheoliadau amrywiol ar waith ar gyfer hanner cyntaf y flwyddyn ysgol.

Y presenoldeb cyfartalog ar gyfer y flwyddyn academaidd rhwng 5 Medi 2022 a 24 Gorffennaf 2023 yw 88.5%. Mae hyn yn dangos cynnydd o 1.9 pwynt canran o 2021-2022 pan roedd y gyfradd presenoldeb yn 86.8%.

Roedd presenoldeb ar ei uchaf, sef 94.5%, yn ystod wythnos gyntaf tymor yr hydref.

Cyrhaeddodd presenoldeb 90.0% ar 85 diwrnod yn 2022-2023, o gymharu â 23 diwrnod yn y flwyddyn academaidd flaenorol.

Yn 2022-2023, collodd 80.0% fwy nag wythnos o'u haddysg. Y ffigur cyfatebol ar gyfer y flwyddyn 2021-2022 oedd 88.5%. Salwch oedd y rheswm mwyaf am absenoldeb disgyblion, a oedd yn cyfrif am 42.7% o'r holl absenoldebau. Roedd 32.4% o absenoldebau yn absenoldebau heb eu hawdurdodi gan ysgolion.

Roedd 18% o ddisgyblion yn absennol yn barhaus yn 2022-2023. Roedd presenoldeb bechgyn, sef 88.7%, ychydig yn uwch na phresenoldeb merched, sef 88.4%.

Presenoldeb disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim yn 2021-2022

Y presenoldeb cyfartalog yn 2022-2023 ar gyfer disgyblion nad ydynt yn gymwys i gael prydau ysgol am ddim yw 90.4%. Mae hyn yn dangos cynnydd o 2.2 pwynt canran o'r flwyddyn flaenorol, pan oedd yn 88.2%.

Y presenoldeb cyfartalog yn 2022-2023 ar gyfer disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim yw 83.1% o gymharu ag 82.1% yn y flwyddyn flaenorol. Felly, cynyddodd presenoldeb disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim 1.0 pwynt canran yn unig. Felly, mae'r bwlch wedi tyfu i 7.3 pwynt canran (o gymharu â 6.1 pwynt canran yn y flwyddyn academaidd ddiwethaf). Roedd 34% o ddisgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim yn absennol yn barhaus, o gymharu ag 18.1% o'r holl ddisgyblion.

Presenoldeb grwpiau blwyddyn yn 2021-2022

Mae'r tabl isod yn dangos presenoldeb cyfartalog ar gyfer 2021-2022 yn ôl grŵp blwyddyn:

Blwyddyn	Presenoldeb cyfartalog ar gyfer 2022-2023	Presenoldeb cyfartalog ar gyfer 2021-2022
1	90.8%	89.6%
2	91.5%	90.0%
3	91.7%	90.2%
4	91.7%	90.1%
5	91.6%	89.7%
6	91.3%	89.6%
7	90.6% *	88.4%
8	88.4% *	86.3%
9	87.2% *	84.8%
10	86.6% *	84.7%
11	84.5% *	77.4%

Mwy o fanylion: [Presenoldeb disgyblion mewn ysgolion a gynhelir: 5 Medi 2022 i 24 Gorffennaf 2023 | LLYW.CYMRU](#)

* [Data wedi'i ddilysu o ddatganiad swyddogol Llywodraeth Cymru ar absenoldebau o ysgolion uwchradd](#)

Presenoldeb yn 2018-2019

Hon oedd y flwyddyn academiaidd lawn olaf cyn dechrau pandemig COVID-19. Mae'r tabl isod yn amlinellu presenoldeb cyffredinol ar gyfer y flwyddyn mewn ysgolion cynradd ac uwchradd, gyda dadansoddiad ar gyfer disgyblion sy'n gymwys (neu ddim yn gymwys) i gael prydau ysgol am ddim.

	Ysgolion cynradd	Ysgolion uwchradd
Yr holl ddisgyblion	94.7%	93.8%
Disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim	92.1%	89.5%
Disgyblion nad ydynt yn gymwys i gael prydau ysgol am ddim	95.3%	94.7%
Bwlch p.c. rhwng disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim a disgyblion nad ydynt yn gymwys i gael prydau ysgol am ddim	3.2 p.c.	5.2 p.c.

Cwestiynau i'w gofyn i staff

MA2

Sut mae presenoldeb disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim yn cymharu â phresenoldeb disgyblion eraill?

Sut mae presenoldeb disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol yn cymharu â phresenoldeb disgyblion eraill?

A oes yna unrhyw grwpiau blwyddyn lle mae presenoldeb yn hynod gryf neu wan?

A oes yna unrhyw grwpiau eraill o ddisgyblion y mae presenoldeb yn destun pryder ar eu cyfer?

MA4

Pa mor dda y mae'r ysgol yn cofnodi ac yn dadansoddi data ar bresenoldeb, ac yn nodi meysydd i'w gwella? A yw'r ysgol wedi nodi unrhyw dueddiadau penodol mewn presenoldeb yn ymwneud â grwpiau penodol o ddisgyblion?

Pa mor dda y mae'r ysgol yn hyrwyddo presenoldeb da?

Pa mor dda y mae'r ysgol yn gweithio gyda theuluoedd i gynorthwyo disgyblion â phresenoldeb isel?

Pa mor dda y mae'r ysgol yn ymateb pan fydd disgyblion yn absennol oherwydd bod mynychu'r ysgol yn cael effaith niweidiol ar eu lles?

Pa mor dda y mae'r ysgol yn gweithio gydag asiantaethau eraill i gynorthwyo disgyblion â phresenoldeb isel? (Dylai arolygwyr fod yn ystyriol fod capasiti gwasanaethau cymorth allanol, fel gwasanaethau lles addysg yr awdurdod lleol, wedi cael ei ymestyn yn sylweddol o ganlyniad i bandemig COVID-19).

Os oes unrhyw ddisgyblion ar amserlen lai o ran presenoldeb yn yr ysgol, a yw'r trefniadau ar gyfer eu haddysg yn briodol ac yn cael eu monitro'n agos?

MA5

A oes gan arweinwyr yr ysgol drosolwg da o bresenoldeb, gan gynnwys meysydd i'w gwella?

Pa mor dda y mae arweinwyr yr ysgol yn cynllunio ar gyfer gwella presenoldeb?

Pa mor dda y mae'r ysgol yn defnyddio'i hadnoddau i gefnogi presenoldeb da?